

# Kabir ziyaretinin felsefesi

<"xml encoding="UTF-8?">

Kabir ziyaretinin felsefesi nedir ve kabir ziyaretinin şer'î ve dini dayanakları nelerdir

Ayetullah Cafer Sübhani

Tarihte yer aldığına göre Resul-i Ekrem (s.a.a)'in vefatından sonra, bir Arap, Medine'nin dışından şehre geldi, Peygamber'in kabrinin kenarına oturdu ve bu ayeti okudu: "Onlar (münafıklar), kendilerine zulüm ettiklerinde, sana gelip Allah'tan mağfiret dileseler ve Peygamber de onlara mağfiret dileseydi, Allah'ı tövbeleri kabul edici ve merhametli bulurlardı." Sonra, o yabancı Arap şöyle dedi: "Ey Peygamber! Buraya benim için mağfiret talebinde bulunman ve seni rabbimin şefaathçisi kılmak için geldim. Daha sonra gözlerinden yaş akarak, şu şiiri söyledi:

"Ey bedeni bu diyarda gömülen en iyi kimse ve bu diyarın alçak ve yükseklerini güzel kokusu ile dolduran!

Canım iffet, bağışlayış ve kerem ile örtülmüş bulunduğu yere feda olsun." Şiirleri okuduktan sonra mağfiret talebinde bulundu ve kalkıp gitti.

Mezkûr Arap, Peygamber (s.a.a)'in kabrinin ziyaretinin anlamını, saf zihni ve temiz fıtratıyla, derk etti ve varlık âleminin azizinin ziyaretine gitti. İşte din ve akıl mantığının hüccet ve nazır bulunduğu yakınlar ve akrabaların, alimler ve bilim adamlarının, hak yolunda şehitlerin ve din önderlerinin kabirlerinin ziyaretinin sosyal ve ahlaki felsefesi budur.

Burada kabirlerin ziyaretinin konusunu, değişik açılardan araştırmak gerekir:

- 1- Kitap ve sünnet açısından, müminlerin kabirlerinin ziyareti
  - 2- Kadınlar ve kabirlerin ziyareti
  - 3- İslami alimler (hadis ravileri ve fıkıhçılar) açısından, Peygamber (s.a.a)'in kabrinin ziyareti
- Aşağıda, üstteki üç konuyu ortaya koyup, yorumunu yapacağız:

1- Kitap ve Sünnet Açısından, Müminlerin Kabirlerinin Ziyareti

Müminlerin kabirlerinin ziyareti özellikle akrabalık bağı olanların ziyareti, fitri ve evrensel adettir.

Dünya milletleri ameli olarak, aynı görüşmeler ve aşağıdaki ayetten de bunun teyidi istinbat edilebilir.

Kur'an münafıklar hakkında, Peygamber (s.a.a)'e şöyle hitapta bulunuyor: "Onlardan biri ölünce asla namazı kılma ve sakın mezarı başında dikilme. Çünkü onlar Allah'ı ve Peygamber'i tanımadılar ve yoldân çıkmış olarak öldüler."

Bu yüce ayet, Peygamber'e iki emirde bulunuyor:

1- Onların cenazesinde namaz kılma.

2- Kabirlerinin kenarında (dua için) durma.

Ayetin ikinci bölümünün bizim için özel bir önemi vardır ve o da şudur: Kabrin kenarında durmaktan maksat sadece gömme anında durmak mıdır yoksa daha geniş bir anlama mı sahiptir? Müfessirler ikinci anlamı teyit ediyorlar ve kısaca bazılarının sözünü hatırlatmada bulunacağız.

Beyzavi şöyle diyor: "Münafıkların kabirlerinin kenarında ister gömmek için, isterse ziyaret için durma,"

Aynı teoriyi Celaledin Suyuti, "Celaleyn " tefsirinde ve Arif Bursi, "Ruh'ul Beyan " tefsirinde ve Alusi Bağdadi, "Ruh'ul Meani "de yer vermişlerdir.

Buna göre, Allah Peygamber'i münafığın mezarında durmaktan (ister gömmek zamanında ister ondan sonra) sakındırmıştır, müminlerin mezarına durmaktan değil. Çünkü Peygamber (s.a.a) değişik hallerde (ister gömmek için, ister sonrasında) müminlerin kabirlerinin kenarında duruyordu ve onlar hakkında dua ediyordu.

Bu surette cümlelerin tercümesi şöyle olacaktır: Asla, hiçbir münafığın mezarının kenarında durma.

Bu surette ayetten şöyle faydalanıyoruz ki münafıklar camiası bu gibi lütuflardan mahrumdur. Sadece iman edenler camiası bu ilahi lütfün kapsamına alınıyor ve dolayısıyla Peygamber hem gömmek anında ve hem diğer zamanlarda her Müslüman kabrinin kenarında durabilir, dua edebilir.

Peygamber'in Sünnetinde Kabirlerin Ziyareti

Konunun başlangıcında, ziyaretin sosyal felsefesi yorumlarken, Peygamber'den aktardığımız iki

rivayetin yanı sıra hatırlatmak gerekir ki bizzat Peygamber, Baki mezarlığına gidiyor ve Müslümanların kabirlerinin ziyaretiyle meşgul oluyordu. Ayrıca tarihin bu konudaki şahitliğine dikkat ediniz:

1- Müslim, "Sahih"'inde Ayşe'den şöyle naklediyor: Peygamber (s.a.a) gecenin son bölümünde, Baki mezarlığını ziyaret kastıyla evi terk ediyordu ve her zaman, onlara hitaben şöyle diyordu: "Sizlere selam ey imanlılar evinde yer alan kimseler, size gelecekte vaat edilenler verildi ve siz ölüm ile kıyamet günü arasındasınız. Biz de size kavuşacağız. Ya rab! Baki ehlini bağışla."

2- Müslim "Sahih"'inde Ayşe'den naklen Peygamber'in şöyle dediğini belirtiyor: "Cebrail bana nazil oldu ve şöyle dedi: "Rabbin size Baki ehlinin ziyaretine gitmenizi ve onlar için mağfiret talebinde bulunmanızı emrediyor."

Ayşe şöyle diyor: Peygamber'e "Onlar için mağfiret talebinde bulunayım?" diye sordum. O şöyle buyurdu: Onlar için "Bu diyarın Müslüman ve mümin sakinlerine selam olsun. Allah bütün müminlere -ister geçmişte ölenler olsun, ister gelecekte ölenler- rahmet etsin ve biz de Allah'ın izniyle size kavuşacağız."

3- Müslim, "Bureyde"den şöyle naklediyor: "Peygamber-i Ekrem (s.a.a) ashabına kabirlerin ziyareti esnasında şöyle demelerini öğretiyordu: "Bu diyarın Müslüman ve mümin sakinlerine selam olsun. Biz de Allah'ın isteğiyle size kavuşacağız. Allah'tan kendim ve sizin için afiyet talep ediyorum."

#### Kadınlar ve Kabirlerin Ziyareti

Kadınlar ve erkekler değer verdiklerinin veya ilahi evliyaların ziyaretinde, aynı hükme sahiptirler.

Zira İslam'ın hükümleri kadın ve erkek için birdir, meğerki hakkında özel bir delil olmuş olsun.

Peygamber-i Ekrem, İslam camiasına hitaben şöyle buyurmuştur:

"Kabirlerin ziyaretine gidiniz, zira ahireti hatırlatır."

Başka bir hadiste ise şöyle buyuruyor:

"Kabirlerin ziyaretine gidiniz, zira bu amelde sizin için bir ibret dersi vardır."

Bu hitap müzekker sığası olması deliliyle, hitap sığası erkekler içindir ama hatırlattığımız gibi Kuran ve hadislerin zahiren bütün hitapları erkekler için olanı aynı zamanda kadınları da kapsar.

Meğerki farklılık hakkında bir delil olsun. Bu sebepten dolayı halkı namaz ve zekata davet eden ayetlerin erkekler hitabında olan tümü, kadınları da kapsamaktadır. Şöyle buyrulmaktadır:

"Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür."

Bu ayetlerde Arapça kurallarına göre, hitap erkekleredir ama hükmünün neticesi her iki grubadır.

Netice bu ki iki hadiste de hitap "zuru'l kubur" olarak erkekler içindir, ama neticesi ise herkes içindir.

Bu hadisten öte, başka hadisler de kadınların kabir ziyaretinin caiz olduğuna hüccettir. Şimdi bu hadisleri nakletmeye çalışacağız:

1- Müslim Sahih'inde, Peygamber (s.a.a)'den şöyle naklediyor: "Cebrail indi ve bana şöyle dedi: "Rabbin size Baki'nin ziyaretine gitmenizi ve onların hakkında mağfiret talebinde bulunmanızı emrediyor.

Peygamber yatağından kalktı ve Baki'ye doğru gitti, Ayşe de Peygamber (s.a.a)'i takip etti ve ilahi emirden haberdar oldu. O anda Peygamber'e şöyle dedi: "Ben nasıl Baki ehlini ziyaret edeyim?

Peygamber (s.a.a) şöyle söylemesini istedi: "Bu yurdun Müslüman ve mümin ehline selam olsun, Allah geçmişler ve gelecekleri affetsin."

Kasıt, Ayşe'ye ziyaret tarzını öğretmenin istidlaliydi. Eğer kabirlerin ziyareti kadınlara haram olsaydı, Peygamber ziyaret tarzını eşine öğretir miydi?

Bundan öte, Ayşe bu konuyu diğer kadınlara anlattığı zaman, herkesin anladığı şey kadınlara da kabirlerin ziyaretinin caiz olduğudur ve Peygamber eşi ve diğer mümin kadınlar da ilahi hükmün karşısında birdirler.

2- Peygamber (s.a.a)'in muhterem kızı ve Al-i Aba'nın biri olan Fatıma (s.a), Peygamber'in vefatından sonra Uhud'da Amcasının kabrinin ziyaretine gidip kabrinin kenarında iki rekât namaz kılıyor ve ağlıyordu.

Hakem Nişaburi bu rivayeti naklettikten sonra söylüyor: Bu hadisin ravilerinin tümü emin ve adil insanlardır ve bu açıdan Sahih Buhari ve Müslim ravileri arasında fark yoktur.

3- Tirmizi, Abdullah b. ebi Melike'den naklediyor: Ebubekir'in oğlu Abdurrahman "Hubeşa" denen yerde öldüğünde, cenazesini Mekke'ye götürüp defnettiler. Ondan sonra kız kardeşi, Ayşe Mekke'ye geldiğinde Abdurrahman'ın kabrinin ziyaretine gitti ve kardeşinin mezarının kenarında, üzüntüsünü gösteren iki şiir okudu.

Buhari'de şöyle yer almaktadır: Peygamber (s.a.a) bir mezarın kenarında ağlayan bir kadını gördü, ona şöyle buyurdu: "Sabırlı ol ve azizlerinin ayrılığına sabret."

Buhari hadisin devamını nakletmemiş ama Ebu Davud, Sünen'inde hadisin devamını şöyle naklediyor: O kadın Peygamber'i tanımadı, ona itiraz etti ve şöyle dedi: Benim musibetimle ne işin var? O an yanındaki kadın ona şöyle dedi: "Adamı tanımadın mı? O Peygamber (s.a.a) idi.

O kadın yaptığı işi telafi etmek için, Peygamber (s.a.a)'in evine gitti ve ona şöyle arz etti: Ey yüce Peygamber! Beni bağışla sizi tanımadım.

Peygamber ona şöyle buyurdu: İlk musibette sabır, değerlidir.

Azizlerin kabrinin ziyareti haram olduğu zamanlar, Peygamber sabır emri yerine, açıkça ona, "İşin haramdır" derdi. Oysa o, musibete karşı sabrı emretmiştir; kabirden uzak durmayı değil.

## İki Soruya Cevap

Bir grup, kabir ziyaretinin kadınlara yasak olduğunu belirtiyor ve aşağıdaki iki hadisi de delil olarak gösteriyorlar:

1- "Allah kabirleri ziyaret eden kadınlara lanet eder."

## Cevap

Bu hadis, istidlal için lazım olan şarta sahip değildir, zira geçen deliller üzere bu rivayeti batıl bilmemiz gerekir ve nitekim Ehl-i sünnet hadisçilerin bazıları da onu batıl bilmişlerdir. Mesela hadisin ravisi olan Tirmizi şöyle diyor: "Bu hadis kabirlerin ziyaretinin caiz oluşundan önceki zamana aittir. Peygamber kabirleri ziyareti herkese caiz kılmıştır. Dolayısıyla kadın ve erkek bu konuda eşittir.

Kurtubi şöyle diyor: "bu hadis çoğu vaktini mezarlıklarda boş yere geçiren ve bu yolla kocasının hakkını çiğneyen kadınlar hakkındadır. Bunun kanıtı ise Peygamberi Ekrem'in (s.a.a) "Zevvarat" kelimesini kullanmasıdır. Hepimizin bildiği gibi bu kavram mübalağa kipi olarak

2-İbn-i Mace, Ali b. Ebi Talip'ten (a.s) şöyle nakletmektedir: "Peygamber (s.a.a) dışarı çıktı ve oturmuş kadınları görünce şöyle buyurdu: "Bunlar neden burada böyle oturmuşlar?" , "Bir cenazeyi bekliyoruz" dediler. Peygamber, "Onu yıkayacak mısınız?" diye sordu, onlar, "Hayır" dediler. Peygamber, "Onu taşıyacak mısınız?" diye sordu. Onlar, "Hayır" diye cevap verdiler. Peygamber, "Onu kabre mi koyacaksınız?" diye sordu. Onlar, "Hayır" diye cevap verdi. Peygamber şöyle buyurdu: "Geri dönünüz. Sizler günahkârlarsınız; sevap sahipleri değil."

Cevap:

Bu hadis senet ve delalet açısından istidlal edilebilecek bir hadis değildir. Zira senedinde Dinar b. Amr vardır. Ravi bilimcilerine göre bu şahıs meçhul, yalancı, metruk (terkedilmiş) ve günahkar olarak tanıtılmıştır.

Acaba ravisi bu kadar zayıf olan bir hadis delil olarak gösterilebilir mi?

Bundan da öte senedi sahih bile olsa içerik açısından kabir ziyareti ile hiçbir irtibatı yoktur. Zira peygamberin kınaması daha çok hiçbir sorumluluğu olmadığı halde cenazeyi seyretmeye gelen kadınlar hakkındadır ve bununlar da kabirleri ziyaret etmenin hiçbir irtibatı yoktur.

Burada hatırlatmak gerekir ki İslam; fitrî ve kolay bir dindir. Yüce İslam peygamberi şöyle buyurmuştur: "İslam dini sağlam bir dindir. Onun hakkında yumuşak ve esnek olunuz."

Farz ediniz ki mümin bir anne delikanlı oğlunu kaybetmiştir. Cesedini toprağa gömmüşlerdir ve bu anne acılar içindedir. Burada söz konusu anneye teselli verecek tek şey oğlunun kabrini ziyaret etmektir. Bu durumda dünyanın her yerinde yaygın olan böylesine akıllıca bir iş hususunda annesine engel olmak anne için ruhsal bir baskı olacaktır. Acaba İslam şeriatı kolay bir din olmakla birlikte böyle bir işi yasaklayabilir mi?

Usulen kabirleri ziyaret etmenin ibret alma ve ahireti hatırlama boyutu da vardır. Orada Kur'an okunmakta ve insanlar aziz saydığı kimselerin ruhuna fatiha göndermektedir. Kadınları bu feyizden mahrum etmek mümkün müdür?

Başka bir ifadeyle ahreti hatırlatan ve ibret vesilesi olan kabirleri ziyaretin felsefesi tahsis

edilecek ve ayrıma gidilecek bir durum değildir. Elbette kabirleri ziyaret etmek her türlü gûnahtan ve çirkinliklerden arınmış olmalıdır. Bu konuda eğer bir yasağın olduğu varsayılacak olsa bile belki de o zaman kadınların bu şartlara riayet etmedikleri içindir.

Muhaddis ve Fakihler Açısından Peygamber-i Ekrem'in Mübarek Kabrini Ziyaret etmek

Muhaddis ve fakihlerin sözleri incelendiği zaman açık bir şekilde görölmektedir ki İslam alimleri her zaman Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) mübarek kabrini ziyaret etmeyi müekket müstehap olarak kabul etmiş ve insanları Peygamberin temiz haremını ziyarete davet etmişlerdir.

Takuyiddin Sebki Şafii (Ö.H. 756) altıncı asrın büyük fakihlerinden biridir. O Peygamberin kabrini ziyaret etmenin müstahap olduğunu inkar eden İbn-i Teymiye'nin (Ö.728) görüşlerini eleştirmek hususunda "Şifa-us Sekam fı Ziyareti'l Hayr'il Enam" bir kitap yazmıştır.

Yaptığı geniş araştırmasıyla dördüncü asırdan yaşadığı güne kadar bütün Ehl-i Sünnet fakihlerinin görüşlerini bu kitapta bir araya getirmiş ve deliller ışığında Peygamberi Ekrem'in (s.a.a) ziyaretinin müstahap oluşunun İslam fıkhnın kesin ilkelerinden olduğunu isbat etmiştir. Büyük muhaddisler ve fakihler peygamberin kabrini ziyaret etmenin müstahap oluşu konusunda çeşitli rivayetler nakletmiş ve bu konuda fetva vermişlerdir.

Çağdaş büyük araştırmacı Ayetullah Allame Emini (1320-1390) el-Gadir kitabında konuyu bütünlemeye çalışmış ve bu konuda kendi zamanına kadar fakih ve muhaddislerden kırk Müslümanın görüşünü bir araya toplamıştır.

Yazar söz konusu iki kitapta yer alan başka bir fetvayı da elde etmiş ve hepsini Arapça olarak yazdığı özel bir kitapçıkta bir araya toplamıştır.

Hatta Suudi Arabistan'ın ve Abdulaziz b. Baz'ın eski müftüsü de bu gruba katılmış ve açık bir şekilde İslam Peygamber'inin (s.a.a) tertemiz kabrini ziyaret etmenin müstahap olduğuna dair fetva vermiştir.

Yukarıdaki adı geçen bilginlerin görüşlerini nakletmek, hem bu çalışmamız hem de okuyucular açısından mümkün değildir. Örnek olarak onlardan bazısının görüşlerini nakletmekle iktifa ediyoruz:

1- Ebu Abdillâh Helimi Corcani Şafii (Ö.H. 403) Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) yüceliği ve

azameti hakkında hatırlatmada bulunduktan sonra artık bugün Peygamber-i Ekrem'in azamet ve yüceliğini taktirin onun mübarek kabrini ziyaret etmekle gerçekleştirdiğini belirtmektedir.

2- Ebu Hasan Maverdi (Ö.H.450) hac kılavuzları merasim sona erdikten sonra kervanları Medine'ye doğru sevk etmelidir ki ziyaretçiler Allah'ın evini ve Allah resulünün kabrini bir arada ziyaret etme imkanına sahip olsunlar. Bu yolla Peygamber'in (s.a.a) hürmetine riayet etmeli ve ona itaatin haklarını yerine getirmelidirler. Peygamber'in kabrini ziyaret etmek, Hac farızasının bir parçası değildir. Ama müstehap amellerden biri olarak sayılmaktadır.

3- Gazali ise (Ö.H. 505) Peygamber'in kabrini ziyaret etmek hususunda çok geniş boyutlarda söz etmiş ve Peygamber'in kabrini ziyaretin gerekli adabını beyan ederek şöyle demiştir: "Peygamber, şöyle buyurmuştur: "Ölümünde beni ziyaret etmek, hayatımda beni ziyaret etmektir.

Herkim mali ve bedensel gücü olduğu halde beni ziyaret etmezse, bana cefada bulunmuş olur."

Gazali devamında şöyle diyor: "Herkim Peygamber'i ziyaret etmeye kastederse yol esnasında ona selam göndermelidir. Medine'nin duvarlarını ve ağaçlarını gördüğünde ise şöyle demelidir: "Allahumme haza haramu resulik.

Fecelhu li likayeten minen nar ve emanen min'el azab ve su'il-hisab" (Allah'ım bu senin peygamberinin haremidir. Onu benim için ateşten bir koruma, azaptan ve kötü hesaptan bir güvenlik kıl)

Gazali Peygamber'in kabrini ziyaret adabını ve adabın niteliğini beyan ettikten sonra ise şöyle demektedir. Peygamber'in kabrini ziyaret eden bir insan daha sonra baki mezarlığına gitmeli, Hasan b. Ali'nin kabrini ziyaret etmeli ve Fatıma mescidinde namaz kılmalıdır."

4- Kadı İyaz Maliki (Ö.H.544) şöyle yazmaktadır: "Peygamber'in kabrini ziyaret etmek, bütün herkesin ittifak ettiği sünnetlerden biridir."

Daha sonra da Peygamber'in kabrini ziyareti hakkında bir dizi hadis naklederek şöyle demektedir: "Peygamber'in kabrini ziyaret eden kimse, peygamber'in ravzasından, minberinden, kabrinden, ona has mekandan, dayandığı sütundan ve Cebrail'in kendisine indiği noktadan teberrük ummalıdır."



5- İbn'ul-Hac, Muhammed Abdeli, Kirvani Maliki (Ö.H. 738) Peygamberlerin kabrini ziyaret etmenin gereği, niteliği, onlara tevessül etmenin şekli ve onlardan hacet dilemenin üslubu hakkında genişçe söz ettikten sonra Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) kabrini ziyaret hakkında şöyle demiştir: "Diğerleri hakkında dedikleriniz, öncekilerin ve sonrakilerin efendisi olan Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) kabrini ziyaret hususunda iki kat daha önemlidir." İnsan layık olduğu üzere alçak gönüllülük ve tevazu içinde Peygamber'in haremde hazır bulunmalıdır.

Zira o şefaati reddedilmeyen bir şefaatçidir. Herkim ona yönelirse, ümitsiz geri dönmez. Herkim onun haremine girer ve ondan yardım dilerse, asla yardımdan mahrum kalmaz."

6- İbn-i Hacer Heytemi Mekki Şafi (Ö.H. 973) Peygamber'in kabrini ziyaret etmenin müstehap oluşu hakkında icma gibi delillere sarılmış ve şöyle eklemiştir: "İbn-i Teymiye gibi bir insanın buna muhalefet etmesi, icmaya zarar vermemektedir. Zira onun bu konudaki görüşü icmaya zarar verecek konumda bulunmamaktadır.

Bir çok alimler, onun dengesiz sözlerini eleştirmiş ve itirazlarına cevaplar vermişlerdir. Onlardan biri de İzzet b. Cemaattir." İbn-i Hacer'in dediği üzere, İbn-i Teymiye, Allah'ın saptırdığı ve üzerine zillet elbisesini giydirdiği bir kimsedir. Herkesin içtihat ve makamını kabul ettiği Şeyh Takiyuddin Sebki ise İbn-i Teymiye'nin fetvasını terk eden bağımsız bir kitap yazmıştır.

7-Muhammed b. Abdulvahhab şöyle diyor. "Peygamber'i ziyaret etmek müstehaptır, ama bu ziyarette, mescitlerde ziyaret edilmeli ve orada namaz kılınmalıdır."

8-Dört mezhebin fakihlerinin fetvalarını içeren el-Fıkh ala Mezahib'il-Erbe' adlı kitabın yazarı Abdurrahman Ceziri şöyle yazmaktadır: "Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmek en yüce müstehap amellerden biridir ve bu konuda bir takım hadisler de yer almıştır." Daha sonra Bu konuda altı hadis naklederek ziyaretin adabını beyan etmiştir.

Dört mezhep fakihlerinden hiç kimse bu iddiaya itirazda bulunmamıştır. Dolayısıyla bundan anlaşıldığı üzere söz konusu fetva, dört mezhep fakihlerinin asrımızda da kabul ettiği bir husustur.

9-Şeyh Abdulaziz b.Baz, şöyle diyor: "Peygamber'in kabrini ziyaret etmek müstehaptır. Ayrıca Peygamber'in ravzasında iki rekat namaz kılmalı, sonra Peygambere selam gönderilmelidir.

Hakeza Baki mezarlığına gidilmesi ve oradaki şehitlere selam gönderilip dua edilmesi de müstehaptır.

Biz burada bu kadarıyla yetiniyoruz. Bu konuda daha fazla bilgi edinmek isteyenler, Arapça .yazılı özel kitaplara müracaat etmelidir